

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA TURLI YOSH BOSQICHLARIDA MUSIQA MASHG'ULOTLARINING XILMA-XILLIGI

**Mulajonova Shahzoda, Sulaymonova Mohinur, Hamdamova Gulchiroy
Axmedova Nargiza, Kasimova Muhayyo**

**Toshkent viloyati pedagogik
mahorat markazi tinglovchilari:**

Annotatsiya: Ushbu maqola maktabgacha ta'lim tashkilotlarida 3–7 yosh oraliq'idagi bolalar uchun musiqa mashg'ulotlarining yoshga mos xususiyatlari, ularning rivojlanish bosqichlari, pedagogik yondashuvlar hamda mashg'ulotlarning xilma-xilligi ilmiy-nazariy asosda tahlil qilinadi. Musiqa orqali estetik did, ritm, eshituv, ijodkorlik, harakat faolligi va emotsional barqarorlikning shakllanishi bo'yicha aniq nuqtalar keltiriladi.

Kalit so'zlar: Musiqa mashg'ulotlari, maktabgacha ta'lim, yosh bosqichlari, ritmik tarbiya, eshituv idroki, ijodkorlik, musiqiy o'yinlar, vokal mashqlar, musiqiy rivojlanish, pedagogik metodlar.

ANNOTATION: This article analyzes the diversity of music activities for children aged 3–7 in preschool educational institutions, focusing on age-specific characteristics, developmental stages, pedagogical approaches, and methodological variations. It highlights how musical activities enhance aesthetic sense, rhythm, auditory skills, creativity, motor activity, and emotional stability.

Keywords: Music activities, preschool education, age stages, rhythmic training, auditory perception, creativity, musical games, vocal exercises, musical development, pedagogical methods.

Аннотация: В статье рассматривается разнообразие музыкальных занятий для детей 3–7 лет в дошкольных образовательных организациях с учётом возрастных особенностей, этапов развития, педагогических подходов и методических вариантов. Освещается влияние музыкальных занятий на развитие эстетического вкуса, ритма, слуха, творческих способностей, двигательной активности и эмоциональной устойчивости.

Ключевые слова: Музыкальные занятия, дошкольное образование, возрастные этапы, ритмическое воспитание, слуховое восприятие, творчество, музыкальные игры, вокальные упражнения, музыкальное развитие, педагогические методы.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida turli yosh bosqichlarida musiqa mashg'ulotlarining xilma xilligi bolalarning psixofiziologik va emotsional rivojlanish jarayonlari bilan uzviy bog'liq bo'lib, har bir yosh guruhining eshituv idroki, ritmni qabul qilish darajasi, motorika rivoji, ijtimoiy faolligi va musiqiy taassurotlarni qayta ishlash qobiliyatiga qarab tuziladi, shu bois musiqa tarbiyasida har bir yosh bosqichi uchun aniq vazifalar belgilangan bo'ladi:

3–4 yoshda musiqani idrok qilishni shakllantirish, sodda ritmik harakatlar bajarish, ovozlarni farqlash, qisqa qo'shiqlarni takrorlash, o'yin tarzidagi mashg'ulotlar orqali musiqiy didni uyg'otish asosiy vazifa bo'lsa,

4–5 yoshda ritmga mos yurish, sakrash, musiqaning tezligi va ohangini ajratish, kichik orkestr asboblardan foydalanish, tovush balandligi va tembr farqlarini anglash kabi ko'nikmalar rivojlantiriladi;

5–6 yosh bosqichida bolalarda musiqa eshitish xotirasi faollashadi, ular murakkabroq musiqiy obrazlarni farqlay oladi, qo‘shiq aytishda nafasni boshqarish, jamoaviy kuylash, ritmik kombinatsiyalar bajarish, musiqaqaga mos harakat plastikasini yaratish imkoniyati ortadi;

6–7 yoshda esa musiqiy tafakkur shakllanishi kuchayib, bolalar mustaqil ravishda musiqiy tasvir yaratishga, improvizatsiya qilishga, bir nechta ritmik shakllarni solishtirishga, musiqiy murakkabliklarni ongli qabul qilishga qodir bo‘ladi hamda maktabga tayyorlov bosqichi sifatida musiqiy savodning boshlang‘ich tushunchalari — ritm, temp, dinamika, takt, musiqaning kayfiyati kabi elementlar bilan tanishtiriladi.

Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida musiqa mashg‘ulotlarining xilma-xilligini belgilovchi asosiy nuqtalar quyidagilardan iborat bo‘lib, ular uzviylik, bosqichlilik va pedagogik maqsadlarga muvofiq tarzda amalga oshiriladi: musiqa tinglash mashg‘ulotlari — bolalarning musiqiy eshituvini rivojlantirish, musiqiy obrazlarni tushunish, turli janrlardagi musiqalarni farqlash; vokal mashqlar — nutq apparatini rivojlantirish, toza kuylash, diapazonni kengaytirish, jamoaviy kuylash madaniyatini shakllantirish; ritmik mashqlar — musiqaqaga mos yurish, yugurish, sakrash, qo‘l-oyoq harakatlari uyg‘unligini ta’minlash orqali umumiy motorika va koordinatsiyani rivojlantirish; musiqiy o‘yinlar — musiqaning ritm, temp, dinamika kabi elementlarini o‘yin orqali o‘zlashtirish, ijtimoiylashuvni kuchaytirish, emotsional muvozanatni mustahkamlash; bolalar cholg‘u asboblardan foydalanish — marakas, baraban, uchburchak, qo‘ng‘iroqchalar orqali ritm urish, musiqiy ijodkorlikni shakllantirish; harakatli musiqiy kompozitsiyalar — musiqiy obrazni harakat bilan ifodalash, drammatizatsiya elementlaridan foydalanish.

Musiqa mashg‘ulotlarining xilma-xilligi ta’limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi funksiyalarni birlashtiradi, bunda musiqa rahbari har bir yosh bosqichining psixologik-pedagogik xususiyatlariga mos metodlardan foydalanishi, mashg‘ulotni qiziqarli, dinamik va ijodiy ruhda tashkil qilishi talab etiladi; tajribalar shuni ko‘rsatadiki, musiqiy tarbiya olgan bolalarda nutq rivoji, xotira, tasavvur, emotsional barqarorlik, ijtimoiy faollik va o‘ziga ishonch sezilarli darajada yuqori bo‘ladi; shu bilan birga, musiqiy mashg‘ulotlarning xilma-xilligi maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodkorlik salohiyatini erta namoyon qilish, mustaqil badiiy fikrlashni shakllantirish va estetik tarbiyani chuqurlashtirishga xizmat qiladi. Maktabgacha ta’lim tizimida musiqiy pedagogika metodlaridan foydalanish, xususan, Orff tizimi, Kodaly tizimi, Dalkroz ritmikasi kabi xorijiy metodikalarning elementlarini joriy etish musiqiy mashg‘ulotlarning samaradorligini oshirib, bolalarning ritm, eshituv, tovushni idrok qilish va ijodkorlik ko‘nikmalarini tezlashtiradi. Maktabgacha ta’lim tashkilotlaridagi yosh bosqichlari bo‘yicha musiqa mashg‘ulotlarining xilma-xilligi ta’lim jarayonining sifatini oshiradi, bolalarning musiqaqaga bo‘lgan qiziqishini mustahkamlaydi, musiqiy tarbiyaning bog‘cha-maktab uzviylikini ta’minlaydi.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta’lim tashkilotlarida turli yosh bosqichlari uchun moslashtirilgan musiqa mashg‘ulotlarining xilma-xilligi bolalarning ritmik sezgirligini, eshituv idrokini, ijodkorligini va emotsional rivojini samarali qo‘llab-quvvatlaydi, shuningdek, musiqa orqali ularning nutqi, harakat koordinatsiyasi, ijtimoiylashuvi va estetik didi shakllanadi; o‘yin, vokal, ritmika, musiqiy tinglash, cholg‘u asboblari va improvizatsiya kabi mashg‘ulot shakllarining uyg‘un qo‘llanishi har bir yosh bosqichining rivojlanish ehtiyojiga mos kompleks ta’limni ta’minlaydi; natijada musiqa mashg‘ulotlari bolalarning har tomonlama rivojlanishi va maktabga tayyorgarligida muhim omilga aylanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi: “Maktabgacha ta’limda musiqiy tarbiya dasturi”.

2. Orff, C. *Orff Schulwerk: Music for Children*.
3. Kodály, Z. *The Selected Writings of Zoltán Kodály*.
4. Dalcroze, É. *Eurhythmics and Music Education*.
5. Vygotskiy L.S. *Bola rivojlanishi psixologiyasi*.
6. UNESCO. *Arts Education Guidelines*, 2021.